

Oblici suradnje škole i obitelji

Nedog, Danijela

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:787184>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DANIJELA NEDOG
OBLICI SURADNJE ŠKOLE I OBITELJI
Diplomski rad

Pula, rujan, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DANIJELA NEDOG
OBLICI SURADNJE ŠKOLE I OBITELJI

Diplomski rad

JMBAG: 0299009626, redoviti student

Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Marina Diković

Pula, rujan, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljajući na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. SURADNJA ILI PARTNERSTVO	2
1.1. Pojmovno razgraničenje i terminološke promjene	2
2. ZNAČAJKE KOMUNIKACIJE	4
2.1. Preduvjeti za kvalitetnu komunikaciju	4
2.1.2. Samopoštovanje	5
2.1.3. Otvorenost	5
2.1.4. Ljubaznost	5
2.1.5. Izbjegavanje stereotipa	6
3. VRSTE KOMUNIKACIJE	6
3.1. Interpersonalna komunikacija	7
3.2. Slušanje u komunikaciji	8
3.3. Komunikacija u odgoju i obrazovanju	8
3.4. Međuljudski odnosi	9
4. OKRUŽENJE DJETETA	9
4.1. Dva primarna okruženja djeteta	9
5. BRONFENBRENNEROVA TEORIJA EKOLOŠKIH SUSTAVA	11
5.1. Model preklapanja sfera	14
6. PROMJENE U SHVAĆANJU ULOGE RODITELJA I UČITELJA NEKAD I DANAS	17
6.1. Obiteljska angažiranost	19
6.2. Zajednička odgovornost	19
7. PRAVA I OBVEZE	20
7.1. Prava i obveze roditelja	20
7.2. Obveze učitelja	21
8. OBLICI RADA S RODITELJIMA	22
8.1. Individualni informativni razgovori	22
8.2. Pismeno obraćanje roditeljima	23
8.3. Kategorija skupnih oblika rada	23
8.4. Ostali oblici suradnje	25
9. PREPREKE U USPOSTAVLJANJU KVALITETNIH ODNOSA	25
10.1. Nacionalno istraživanje	28
11. UČINKOVITA SURADNJA	29
11.1. Načela i načini za postizanje učinkovite suradnje	29

12. SUVREMENE TEHNOLOGIJE I OBLICI KOMUNICIRANJA	30
12.1. Mrežna stranica škole	30
12.2. Viber ili WhatsApp razredna grupa	30
12.3. Platforma e-dnevnik.....	31
13. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	32
13.1. Cilj.....	32
13.2. Problemi	32
13.3. Uzorak	32
13.4. Instrument i obrada podataka	34
13.5. Rezultati i rasprava	35
14. ZAKLJUČAK.....	40
15. LITERATURA	41
16. PRILOZI.....	46
17. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFOVA	49
SAŽETAK	50
SUMMARY	51

UVOD

Suradnja, komunikacija i stvaranje odnosa temelj su za stvaranje dobre sinergije između škole i obitelji. Klasičan način stvaranja određene suradnje bio je vezan za odgajanje djece od strane roditelja, dok je škola imala ulogu obrazovanja i određene razine pedagoškog odgoja. Budući da su uloge obiju strana bile podijeljene, možemo konstatirati da su postojale dvije institucije odgoja i obrazovanja. S obzirom da takav oblik rada dugoročno nije održiv, učinjeni su pomaci prema prosperitetnijoj i kvalitetnijoj suradnji kako bi se te dvije institucije približile i zajednički djelovale.

Suvremena pedagoška literatura i školska praksa pokazuju da je potrebno poduzeti određene mjere koje će biti usmjerene prema osposobljavanju određenih već postojećih stručnjaka u sređivanju odnosa unutar škole. Kada u školi sve funkcionira i kada škola ima svoj red i rad tada se može krenuti od zdravih temelja. To znači da unutar škole mora postojati kvalitetan način komunikacije i kvalitetan način prijenosa informacije. Sve to mora biti u skladu s pedagoškim normama koje su propisane za rad u školama. Kada se zadovolje spomenute forme, tada je moguće planirati način suradnje s obiteljima što je na određeni način zasebno polje, međutim, izuzetno važno za rad škole.

Na sličan način moraju se postaviti i određena pravila i načini komunikacije i odnosi unutar obitelji. Da bi obitelj funkcionirala, potrebni su usklađeni odnosi unutar članova koji tu zajednicu čine. Unutarnji odnosi uvelike mogu utjecati na vanjske situacije i odnose s određenim institucijama, a u ovom slučaju sa školom. Kada postoji određena ravnoteža, tada postoje pretpostavke za suradnju čije će koristi biti mnogostruke. Suradnja između obitelji i škole je stoga iznimno važna jer se dobrom suradnjom stvaraju preduvjeti za kvalitetno obrazovanje i odgoj djece kojima su potrebni zdravi temelji za njihov razvoj i napredak.

1. SURADNJA ILI PARTNERSTVO

1.1. Pojmovno razgraničenje i terminološke promjene

Polazeći od samih izraza, moguće je utvrditi razlike u definiranju pojmova koji se upotrebljavaju u kontekstu istoznačnica. Pritom se suradnja odnosi na proces zajedničkog djelovanja u svrhu postizanja određenih ciljeva, a partnerstvo na suradnički odnos podijeljenih odgovornosti u svrhu napretka, odnosno poboljšanja kvalitete postojećeg odnosa.

Analiziranjem terminologije uočava se fenomen terminološke varijacije koji se javlja kao posljedica različitoga shvaćanja ili definiranja navedenih pojmova. Termin „suradnja” sadržan je u tumačenju partnerstva, što ukazuje na postavljanje termina u različite kontekste, čime „partnerstvo” postaje relevantniji izraz za definiranje načina zajedničkoga rada, a pritom se suradnja postavlja u supsidijaran položaj. Stoga dolazi do terminoloških dvojbi prilikom uporabe spomenutih termina, odnosno pojavljuje se problem razgraničenja dvaju interferentnih termina i jasnog utvrđivanja granica njihove uporabe. Vidljivo je su u teoriji prisutni terminološka difuznost i jezični pluralizam, što se može potkrijepiti težnjom za promjenom ustaljenih odnosa i oblika rada između obiteljske zajednice i škole. S ciljem dostizanja veće kvalitete obrazovanja, dolazi do procesa osnaživanja odnosa obitelj-škola koji je, u konačnici, popraćen terminološkim izmjenama.

Mnogi autori (Dunst i Trivette 2010, Albright i Weissberg, 2010) elaboriraju „partnerstvo” u terminima sudjelovanja ili suradničke pomoći, dok ga Ljubetić (2014:4) određuje kao *najvišu razinu suradničkih odnosa usmjerenih na postizanje zajedničkog cilja*. Dakle, moguće je zaključiti da su terminološke promjene uzrokovane samom potrebom za uspostavljanjem djelotvornih oblika rada. Također, autori (Resman, 1992, Maleš, 1996, Jones i Ignelzi, 1999 u Kolak, 2006) upotrebljavaju pojam „partnerstvo” kako bi istaknuli važnost ravnopravne komunikacije, dogovora i međusobnoga poštovanja.

Rosić (2005:199) uporabom opisa „jednosmjerna suradnja” zagovara potrebu za izmjenom tradicionalnoga koncepta suradnje i uspostavljanjem dvosmjernoga

djelovanja, pozicije ravnopravnih partnera i suradnika. Naposljetku, mnogi se autori (Maleš, 1994, Irović, 1994) slažu da je cilj suradnje uspostava dijaloga na temelju kojega će se izraditi projekt napredovanja svakog učenika. Autorica (Maleš, 1996) opisuje temeljne razlike između koncepta suradnje i partnerstva obitelji i škole, navodeći da su u modelu suradničkih pristupa odnosi obiju strana hijerarhijski pozicionirani, a oba se sustava smatraju odvojenim autonomnim sustavima. S druge strane, model partnerskih odnosa podrazumijeva izjednačenost strana i povezanost sustava u međudjelovanju.

Dakle, suradnju možemo razmatrati u kontekstu temeljnog koncepta ili preduvjeta na temelju kojega se formiraju principi zajedničkoga djelovanja i partnerskih odnosa. Budući da se u sustavu odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske još uvijek govori u terminima suradničkog odnosa, u ovom će se radu koristiti izraz „suradnja” koji će podrazumijevati usmjerene aktivnosti roditelja i učitelja vezane uz postizanje podijeljene odgovornosti i kvalitetnih odnosa.

2. ZNAČAJKE KOMUNIKACIJE

Komunikacija je vrlo značajna u ljudskim životima što se manifestira kroz različite načine koji se primjenjuju tijekom cijelo ljudskog življenja.

Tako Reardon (1998) navodi šest značenja komunikacije kod ljudi kao što su to:

- a) ljudi komuniciraju iz različitih razloga
- b) komuniciranje rezultira namjernim ili nenamjernim učincima
- c) komunikacija je najčešće obostrana
- d) komuniciranje uključuje najmanje dvije osobe
- e) komunikacija se dogodila i onda kad nije bila uspješna i
- f) komunikacija uključuje uporabu simbola.

Bit značajki komunikacije je ta da ih se osvijesti kako bi ih se koristilo i primjenjivalo, i kako bi komunikacija bila kompletna i jasna za svakoga sudionika.

2.1. Preduvjeti za kvalitetnu komunikaciju

Kada dolazi do komunikacije, bilo to svjesno ili nesvjesno, u većini situacija ona posjeduje određeni značaj. Navedeno bi se moglo tumačiti na način da je sudionicima u komunikaciji važno prenošenje određene poruke i da stoga vode računa o njezinoj kvaliteti. Ta kvaliteta može se manifestirati na različite načine, a što ovisi o afinitetima pojedinaca koji u njoj sudjeluju.

Preduvjeti uspješne komunikacije su: samopoštovanje i slika o sebi, otvorenost, ljubaznost i toplina, izbjegavanje stereotipa i predrasuda (Tatković, Diković i Tatković, 2016). Navedeni preduvjeti stvaraju jednu cjelinu koja komunikaciju čini kompletnom i svrsishodnom.

2.1.2. Samopoštovanje

Samopoštovanje je jedan od preduvjeta za kvalitetnu komunikaciju jer se s ovog aspekta postavljaju svi temelji u komunikaciji. Kako bi komunikacija bila kvalitetna, komunikator mora imati određenu dozu samopoštovanja što na određeni način utječe na drugu stranu i odnos snaga među sugovornicima. Odnos prema samome sebi i način na koji se vidi samoga sebe utječe na to kako druga strana doživljava sugovornika. Uz samopoštovanje ide i slika o samome sebi koja također utječe na samu osobu kao i na sugovornike. Gotovo se uvijek može vidjeti ili iščitati koliko je tko samopouzdan i kakvu sliku ima o sebi.

Sinonim za samopoštovanje je „pojam o sebi“ (self image) – svjesnost o samome sebi. Slika o sebi se najčešće razlikuje od onoga što drugi o nama misle i onoga što stvarno jesmo i što bismo željeli biti („stvarno ja“ i „idealno ja“). Ona utječe na naše samopoštovanje i samopouzdanje (Tatković, Diković i Tatković, 2016).

2.1.3. Otvorenost

Otvorenost je dio komunikacije koji samo omogućuje lakši protok izmjene informacija i određenih simbola. Ona je neophodna za nesmetanu komunikaciju, a pogotovo kada se radi o poslovnom svijetu. Kada se radi o složenim stvarima, otvorena komunikacija otvara sve mogućnosti i uz nju se lakše rješavaju sve složenosti koje se mogu ispriječiti na putu pri komuniciranju. Ovakav način komunikacije vrlo je poželjan pri komunikaciji škole i obitelji jer se na ovaj način mogu analizirati situacije i ukoliko postoje određeni problemi, isti će se utoliko lakše riješiti.

2.1.4. Ljubaznost

Za stvaranje dobre komunikacije između škole i obitelji, potrebna je ljubaznost u kombinaciji sa suosjećanjem jer se radi o djeci i njihovom okruženju u kojem rastu i u kojem se razvijaju. Kada su prisutni svi spomenuti aspekti, tada je svima lakše iskazati

svoje mišljenje i probleme koji se ljubaznošću i toplinom mogu daleko lakše prebroditi i riješiti.

2.1.5. Izbjegavanje stereotipa

Stereotipi i predrasude nisu stvarna slika situacije i ljudi o kojima se govori ili za koje se oni vežu. Stoga je vrlo bitno imati svoje nepristrano razmišljanje i stav temeljen na činjenicama koje su relevantne i vjerodostojne.

Stereotip je kruto, pristrano mišljenje (da su svi članovi neke skupine jednaki i da će se ponašati na isti način). Kao primjer stereotipa možemo navesti svrstavanje ljudi prema vjeroispovijedi, spolu, nacionalnosti i slično. Treba naglasiti da stereotipi mogu biti pozitivni (sva djeca su dobra) ili negativni (svi adolescenti su problematični) (Tatković, Diković i Tatković, 2016).

Predrasude, unaprijed stvoreni pozitivni ili negativni sudovi i uvjerenja o nekome ili nečemu. Takve su prosudbe najčešće neopravdana, pojednostavnjena i osiromašena svojstva i osobina pripadnika neke socijalne skupine ljudi. Predrasude su mnogo češće negativne nego pozitivne, a najraširenije su predrasude prema pripadnicima različitih religija, etničkih i rasnih skupina, ali i prema pripadnicima različitih manjina (npr. osobama s invaliditetom, ovisnicima) (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje).

U konačnici, stereotipi i predrasude ne ukazuju na činjenično stanje koje je jedino relevantno u samoj komunikaciji.

3. VRSTE KOMUNIKACIJE

Komunikaciju možemo podijeliti na verbalnu i na neverbalnu komunikaciju. U većini se slučajeva kombinira verbalna i neverbalna komunikacija, budući da jedno nadopunjuje drugo. Ovakav je oblik najčešće prisutan kod djece, a i nešto manje kod odraslih.

Verbalna i neverbalna komunikacija vrlo su podložne djelovanju kulture kojoj pojedinac pripada. Osobe različitih kultura koriste se samosvojnim neverbalnim porukama po

kojima se razlikuju i zbog kojih se njihova komunikacija može pogrešno interpretirati radi nedovoljnoga poznavanja odlika kulture sugovornika (Tatković, Diković i Tatković, 2016 prema Penington, 2008).

Kako bi komunikacija bila uspješna, mora se voditi računa o različitim elementima koji mogu imati velikog utjecaja, a pogotovo kada se radi o osobama iz različitih kultura. Stoga je potrebno voditi računa o tim aspektima kako ne bi došlo do nesporazuma u odašiljanju i primanju poruke.

3.1. Interpersonalna komunikacija

Komunikaciju možemo podijeliti i na interpersonalnu, intrapersonalnu, komunikaciju u paru, komunikaciju u grupi i na masovnu komunikaciju. Svi oblici komunikacije koji su navedeni prakticiraju se obzirom na situacije i potrebe.

Tako se za interpersonalnu komunikaciju može reći da je komunikacije između dvije osobe koje izmjenjuju informacije, znakove, simbole i podatke, a što ovisi o prirodi komuniciranja. Ovakvi aspekti i načini komuniciranja učestali su u komunikaciji škole s obitelji, budući da se radi o djeci koja u tom razdoblju života moraju imati određenu pažnju i brigu kako bi se razvijala u skladu sa svojim godinama i potrebama.

Interpersonalna komunikacija je interakcija dviju ili više osoba koje se uporabom simbola istodobno samoprezentiraju. One šalju poruku o sebi (ja poruke – ja sam) za koju očekuju da će biti prihvaćena. Nakon toga prenose informacije, sadržaje ili podatke. Interpersonalnom komunikacijom gradi se polje socijalne komunikacije koje stvara određenu socioemocionalnu klimu (Tatković, Diković i Tatković, 2016).

Komunikacija interpersonalnog karaktera prisutna je u svakodnevnom funkcioniranju i bez koje se življenje niti ne može zamisliti. Interpersonalna komunikacija je temelj svih oblika komuniciranja na koju se nadograđuju svi drugi oblici komuniciranja.

3.2. Slušanje u komunikaciji

Komunikacija je vrlo bitan element u stvaranju određenih prilika i pri uspostavljanju dobrih odnosa što ujedno utječe i na razvoj djece koja se socijaliziraju kroz obrazovni sustav kao što je škola. U svakoj komunikaciji bitan je element slušanja koji utječe na ishode svih aktivnosti koje se odvijaju i koji se pokušavaju realizirati. Stoga je potrebno najprije čuti fizički, a onda i mentalno. Drugim riječima, potrebna je određena pažnja pri samoj komunikaciji što se može vidjeti kroz rezultate koji slijede. Nije potrebno samo slušati već je potrebno i čuti što se govori. Radi se, dakle, o obostranom slušanju i pažnju kako bi se postigli određeni rezultati.

3.3. Komunikacija u odgoju i obrazovanju

Odgoj i obrazovanje temelj je društva koje se nadograđuje sa svim drugim aspektima koji se nalaze u okolini. Kako bi se ono moglo primjenjivati i prenositi, potrebna je primjerena komunikacija. Funkcioniranje odgoja i obrazovanja temelji se na stručnoj i pravovremenoj komunikaciji koja se provodi unutar obrazovne institucije.

Pedagoška komunikacija je proces stvaranja i razmjene informacija između odgojitelja i odgajanika s ciljem razvoja odgajanika. Komunikacija koja bi trebala prevladati u toj interakciji je komunikacija koja dopušta slobodno istraživanje učenika, potiče njegovu samostalnost, ali i komunikacija kojom učenici osjećaju odgovornost za svoje postupke. Takva se komunikacija može nazvati demokratskom komunikacijom (Tatković, Diković i Tatković, 2016).

Komunikacija u obrazovnim institucijama je komunikacija koja ima pedagoško obrazovne aspeke usmjerene prema učenicima. Odnos učitelja, profesora u odnosu na učenika stvara jedan most koji je potreban za učenikovo prilagođavanje i pripremanje za prihvaćanje noviteta i spoznaja koji se prenosi s ciljem razvoja i rasta samog učenika. Kako bi sve funkcioniralo, neophodno je stvoriti povjerenje i kroz njega učenicima pružiti znanje. Kako bi se u tome uspjelo, takav obrazovno-pedagoški program moraju provoditi stručne osobe u svojstvu učitelja i profesora.

3.4. Međuljudski odnosi

Svaka komunikacija ujedno je i element kojim se stvaraju određeni međuljudski odnosi bez kojih se ne mogu ostvariti željeni ciljevi. Kako bi se do toga došlo, potrebno je vrijeme, trud, rad i kvalitetna komunikacija.

Međuljudski odnos je složen dinamički proces koji određuje ponašanje između osoba koje u njemu sudjeluju i uvjetuje međuovisnost njihova ponašanja. To znači da ponašanje jedne osobe u odnosu može biti uvjetovano ponašanjem druge te da svakoga pojedinca u određenome odnosu možemo razumjeti samo ako ga sagledamo u njegovoj interakciji s drugom osobom u određenom odnosu (Tatković, Diković i Tatković, 2016, prema Bratanić, 1993).

Kada se uspostavi kvalitetan odnos, tada se mogu provesti i ostvariti zadani planovi koji će na ovaj način biti ostvareni u punome smislu.

4. OKRUŽENJE DJETETA

4.1. Dva primarna okruženja djeteta

Kako navode autori (Rosić, Zloković prema Mušanović, Rosić, 1997), odgoj se ostvaruje u mnogobrojnim odgojnim sredinama. Uvriježena je podjela na dvije temeljne odgojne sredine:

- a) intencionalne odgojne sredine čija je primarna funkcija odgoj
- b) funkcionalne odgojne sredine u kojima se neinstitucionalno ostvaruje odgojni proces.

Prema Kodele (2011), obitelj i škola su dvije društvene institucije kojima se pripisuje značajna uloga u razvoju djeteta. Iako se njihove funkcije međusobno razlikuju, oba intencionalna sustava su usmjerena na proces odgoja i obrazovanja djece, raspoložujući specifičnim stimulativnim vrijednostima.

Američki psihoanalitičar Erik Homburger Erikson u Teoriji psihosocijalnog razvoja ističe važnost formiranja pozitivnih iskustava u ranoj dobi, govoreći o radijusu značajnih odnosa. Na stupnju svakog od razvojnih razdoblja, pojedinac ulazi u drugačiji kontekst odnosa, čime ispunjava određene razvojne zadaće (Koštić, 2017). Shodno tome, u početni radijus značajnih osoba možemo uključiti roditelje i učitelje.

Obitelj kao primarni sustav omogućava razvoj ličnosti individue i zadovoljavanje psiholoških, socijalnih i odgojno – obrazovnih potreba. Definirajući obitelj temeljnom odgojnom sredinom, ukazujemo na njezinu središnju poziciju u formiranju prvih životnih i socijalnih iskustava. Obiteljski sustav je, stoga, kompleksan i dinamičan mehanizam čija mreža međusobnih odnosa utječe na stjecanje prvih spoznaja. Radi se o procesu primarne socijalizacije u kojoj pojedinac integrira niz obrazaca ponašanja i poprima socijalne i kulturne aspekte bliske okoline. Iako je obitelj kakvu danas percipiramo u suvremenim dimenzijama doživjela određene promjene, ona je ipak primarni sustav socijalizacije.

„Primarna socijalizacija djece odvija se u dinamici obiteljskog okruženja.” (Valjan-Vukić, 2009:174). Dakle, interakcije unutar obiteljske zajednice sastavni su dio razvijanja vještina komunikacije, ali i socijalne kompetencije. Autorice (Katz i McClellan, 1997:15 u Valjan-Vukić, 2009) tvrde da optimalna interakcija s članovima obitelji unaprjeđuje osobnu kompetenciju djeteta, čime možemo konstatirati da je uključenost roditelja i osiguravanje povoljnih obiteljskih situacija temelj kvalitetnog socijalnog razvoja.

U skladu s modelom odgoja, škola preuzima značajnu ulogu u području socijalizacije i spoznavanja društveno relevantnih oblika ponašanja. Putem omogućavanja različitih socijalnih iskustava učenika, škola ispunjava pedagošku i društvenu ulogu. Poticanjem izvršavanja školskih obveza, dužnosti i dosljednim provođenjem školskih pravila, škola nastoji usmjeriti učenikovo ponašanje ka socijalnim normama širega društvenog okruženja (Kordić, 2008:14 u Matijević, Bilić i Opić, 2016). Usvajanjem takvih normi postiže se višestruka korist jer se ostvaruju ravnopravni odnosi, jasna komunikacija i konstruktivno rješavanje sukoba.

Terminom „jedinostveni socijalni ambijent” autor (Domović, 2004:7 u Matijević, Bilić i Opić, 2016) ukazuje na važnost kulture škole i razredno-nastavnog ozračja koji doprinose kvaliteti formiranja pozitivnih iskustava. U konačnici, kohezivnost razredne

grupe posjeduje znatan utjecaj na razvoj socijalnih vještina, empatije i odgovornoga ponašanja.

Autori (Matijević, Bilić i Opić, 2016:184) tvrde da obitelj i škola imaju najznačajniju odgojnu ulogu koja se očituje u izgradnji osobnosti djeteta. Naravno, svaka od odgojnih sredina raspolaže specifičnim zadaćama i odgojnim metodama kojima izvršava iste, a njihov se odnos može promatrati sa stajališta sljedećih diskursa: diskursa vremenske disproporcije i akademskog diskursa. Diskurs vremenske disproporcije tumači problematiku odgojnih propusta u obitelji koje škola nadoknađuje odgojnim utjecajima koji izostaju u obitelji djeteta. Diskurs uključuje i kategoriju odgojnih stilova roditeljstva čija ponašanja doprinose kvaliteti i uspješnosti odgoja. S druge strane, akademski se diskurs bavi pitanjem obrazovanja odgojnih subjekata, odnosno situacijom da učitelji fakultetskim obrazovanjem stječu kompetencije za usmjereno odgojno-obrazovno djelovanje, dok kategorija roditeljstva ne zahtjeva nikakav vid obrazovnoga programa.

5. BRONFENBRENNEROVA TEORIJA EKOLOŠKIH SUSTAVA

Uzimajući u obzir međuovisnost i uzajamnost konteksta u kojima se dijete razvija, nužno je navesti model ekoloških sustava američkoga psihologa, Uriea Bronfenbrennera. Njegova „Teorija ekoloških sustava” utemeljena je na pretpostavci da se razvoj individue odvija u kontekstu koji uključuje odnose između obitelji, prijatelja, škole, okoline i šire društvene zajednice („Urie Bronfenbrenner”, 2016).

Pritom se teorija sastoji od podsustava, povezanih struktura koje reprezentiraju okolinske utjecaje ili okvire čije sastavnice utječu na razvoj pojedinca. Takvu formu teorije možemo prikazati modelom koncentričnih kružnica. Naime, dijete se postavlja u središte sustava, dok su okolinski čimbenici raspoređeni oko njega prema intenzitetu utjecaja, počevši od onih pojedincu najbližih, do onih koji na njega utječu posrednim putem. Pritom je naglasak na interakcijama unutar samih slojeva i između elemenata različitih slojeva (Skupnjak, 2012).

Bronfenbrennerov model, kao teorija ekoloških sustava koja podrazumijeva pristup istraživanju razvoja individue koji je usmjeren na interakcije pojedinca i okolinskoga konteksta, sadrži pet dinamičnih i povezanih podsustava koji obuhvaćaju relevantne čimbenike za pojedini krug utjecaja. Podsustavi uključuju sljedeće kategorije: mikrosustav, mezosustav, egzosustav, makrosustav i kronosustav.

Mikrosustav kao razina najbliža djetetu predstavlja primarno socijalno okruženje s kojim se dijete susreće i u kojemu se razvija. Stoga pretpostavlja interpersonalne povezanost s članovima obitelji, vršnjacima i institucijama škole ili dječjega vrtića.

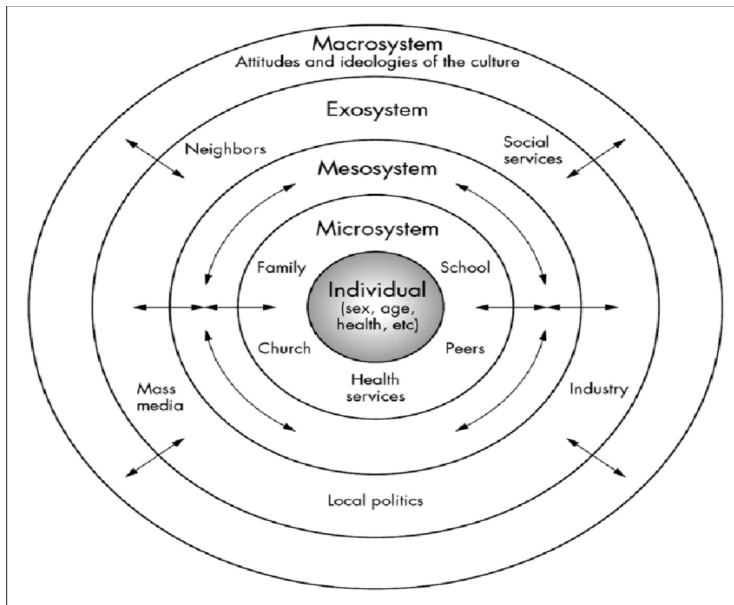
U suštini obuhvaća dva okruženja, obitelj i vrtići ili školu, odnosno članove uže i šire obitelji, vršnjake, odgojitelje i učitelje. Elementi koji su sadržani u kategoriji mikrosustava odnose se na kvalitetu roditeljskog odgoja, mentalno zdravlje roditelja, kulturne vrijednosti obiteljske zajednice, stilove rukovođenja razreda, stavove i uvjerenja učitelja i niz drugih.

Zatim, mezosustav podrazumijeva područje tranzicije između različitih mikrosustava. Takav sustav obuhvaća relacije i promjene između roditelja, učitelja, vršnjaka djeteta, susjedstva, proširene obitelji i sl. Težište interesa postavlja se na kvalitetu interakcija subjekata, a u području odgoja i obrazovanja neke od uobičajenih pojava uključuju dijalog roditelja i učitelja u svezi pristupanja djetetu u specifičnim situacijama, sugestije roditeljima od strane profesionalne struke, rješavanje konflikata i niz drugih (Ljubetić, 2014).

Egzosustav predstavlja socijalna okruženja koja dijete ne doživljava i u kojima ono ne sudjeluje direktno, ali se njihove manifestacije odražavaju na njegov život. Primjerice, radno mjesto roditelja, razina obrazovanja učitelja, lokalna vlast i sl. Pritom preklapanja sfera mikro i mezo sustava, kao što je radno vrijeme ili radno mjesto roditelja koje utječe na stupanj njihovog uključivanja u školske aktivnosti, značajno doprinose komunikaciji obitelji i škole (Ljubetić, 2014).

Makrosustav obuhvaća širi socijalni kontekst, odnosno kulturu, zakonodavni sustav, ideologije i vrijednosti društva. Koncept pretpostavlja opće kulturno okruženje koje propituje društveno poimanje djetinjstva, roditeljstva, posla i sl. Kulturna razina tako utječe na razumijevanje potreba djeteta, roditeljstva ili obrazovanja i shodno tome determinira odnos prema suradnji, dok državna politika određuje odnose društva

prema instituciji škole, kurikulumu, nastavnoj praksi i ciljevima nastave (Clarke i sur., 2010 u Ljubetić, 2014).

Slika 1. Bronfenbrennerov model ekoloških sustava¹

Peti dio sustava, kronosustav, obuhvaća kategoriju vremena, odnosno promatra pojavnosti događaja u životu i vremenski okvir njihova trajanja. (Bronfenbrenner, 1979). On prikazuje promjene sustava u kontekstu djetetova razvoja, s ciljem adekvatnog i pravovremenoga reagiranja na potrebe djeteta (Ljubetić, 2014).

Navedena „razvojno-ekološka” teorija utemeljena je na skupu pretpostavki o sustavima i međuovisnosti utjecajnih sfera na pojedinca u jedinici vremena. Kategorije međuovisnosti i vremena tako ukazuju na varijabilnost i interaktivnost sustava. Drugim riječima, dijete se ne razvija u statičnom, već u dinamičnom okruženju.

Naposljetku možemo konstatirati da je navedeni model sustava pokazatelj kontekstualnih utjecaja od kojih treba polaziti prilikom proučavanja fenomena dječjega razvoja. Ti se utjecaji najizraženije očituju prilikom interakcije dvaju sustava jer se tada

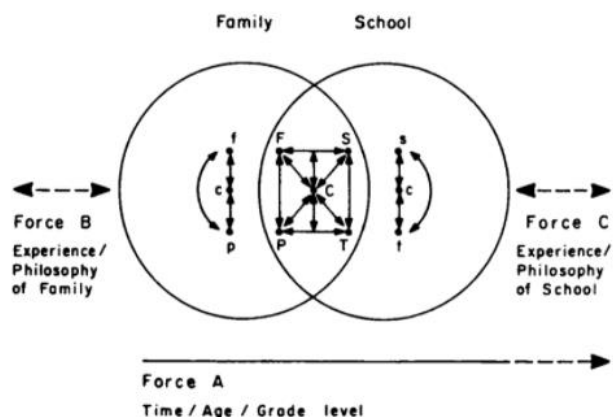
¹ Dostupno na: https://www.researchgate.net/figure/Ecological-systems-theory-based-on-Bronfenbrenner-1979_fig1_326692425 (1.9.2020.)

formira veza koja prelazi u novi, kompleksniji sustav. Razmotrimo li ovakvo poimanje sustava u pogledu povezivanja dva mikrosustava, obiteljske i školske sredine, tada je vidljivo da nastaje nova veza ili sustav unutar kojega se formira prostor za dijalog i građenje složenijih oblika rada.

5.1. Model preklapanja sfera

Temeljna pretpostavke od koje trebamo polaziti prilikom pristupanja razvojno-ekološkoj teoriji je da su učenici „otvoreni sustav”. „*Učenik se smatra otvorenim sustavom koji posjeduje kontinuirane, recipročne interakcije sa svim okružujućim kontekstima (npr. obitelj, vrtić, škola).*” (Ljubetić, 2014:22). Mehanizam modela možemo najjasnije prikazati na primjeru Modela preklapanja sfera utjecaja obitelji i škole (Hurrelmann, 1987). Koncept polazi od ideje da dva sustava, obitelj i škola, posjeduju zajednički interes, dobrobit djeteta ili učenika. Pritom su aktivnosti oba sustava usmjerene na ispunjavanje određenih zadataka, čime se prilikom izvršavanja istih pojavljuje međusobno zadiranje u okvire djelovanja (Slika 2).

Na slici 2. prikazan je Model preklapanja sfera.

Slika 2. Model preklapanja sfera²

² Dostupno na:

<https://books.google.hr/books?id=YZqdCgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Social+Intervention:+Potential+and+Constraints&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwi22Pj7wdvrAhXDqgQKHWC->

Varijabla „sila A” predstavlja vremenski okvir, odnosno razvojni put djeteta, obitelji i škole. Pritom se vrijeme odnosi na dob i razred kojega dijete pohađa, te uvjete razdoblja u kojem dijete pohađa školu. Nadalje, varijable „sila B” i „sila C” predstavljaju iskustva i događaje tih dviju organizacija, a njihovo je međusobno približavanje ili udaljavanje uvjetovano socijalnim aktivnostima.

Najviša razina preklapanja sfera pojavljuje se tijekom predškolske i rane školske dobi, dok je u razdoblju prije samog polaska u vrtić ili školu i u kasnijoj školskoj dobi preklapanje minimalno ili izostaje, što je i očekivano s obzirom na razvojne i društvene okolnosti. Međutim, kada dolazi do aktivnije uključenosti roditelja u školski život djeteta, tada nastaje veće preklapanje, čime se šire domene utjecaja obiju strana u interakciji. Shodno navedenom, postavlja se pitanje ostvarivanja dosega maksimalnoga preklapanja sfera. Ono nastaje u situacijama kada škola i obitelj djeluju kao partneri posredstvom otvorene komunikacije (Hurrelmann, 1987 prema Epstein, 1986, Gordon, 1979, Seely, 1981). Važno je, pritom, istaknuti da potpuno preklapanje nije moguće doseći jer i obitelj i škola zadržavaju određene uloge i funkcije koje ne mogu biti kompenzirane.

Preklapanje sfera očituje se u ukupno šest oblika interferiranja:

- a) osiguranje zdravstvene skrbi i sigurnosti djeteta
- b) formalne obveze u vezi školskoga programa
- c) uključenost u školske svečanosti i manifestacije
- d) učenje kod kuće
- e) odlučivanje i upravljanje relevantnim pitanjima i
- f) uključenost zajednice.

Prvi tip aktivnosti odnosi se na temeljne uloge obitelji, kao što su osiguranje zdravstvene zaštite i sigurnosti djeteta. Kako roditelji brinu o zdravstvenom statusu djeteta, tako i škola posredstvom organiziranja liječničkih i sistematski pregleda sudjeluje u brizi o zdravstvenoj skrbi učenika.

Formalne obveze u vezi školskoga programa pretpostavljaju kontakte učitelja i roditelja s ciljem međusobnog informiranja o napredovanju učenika, učeničkim postignućima i ishodima učenja. Pritom govorimo u terminima roditeljskih sastanaka, informativnih razgovora, poziva i slično.

Treći tip aktivnosti odnosi se na organiziranje školskih manifestacija i roditeljsko prisustvovanje ili praćenje istih. Takvi oblici aktivnosti uključuju školske priredbe, radionice, obljetnice i ostale svečanosti.

Učenje kod kuće odnosi se na roditeljsku pomoć prilikom izvršavanja uradaka ili uvježbavanja određenih vještina potrebnih za savladavanje gradiva. Dok se uloga roditelja očituje u nadziranju i pružanju pomoći, uloga učitelja sastoji se od pružanja smjernica i uputa kako pomoći učeniku i poboljšati prisutne manjkavosti u radu i znanju učenika.

Odlučivanje i upravljanje važnim pitanjima podrazumijeva politiku sudjelovanja u Vijeću roditelja, Školskome odboru ili sastancima s ciljem raspravljanja o pitanjima ili problemima koji se odnose na rad škole, davanja prijedloga o poboljšanju kvalitete školske djelatnosti ili rada na školskome kurikulumu.

Posljednja kategorija podrazumijeva uključenost zajednice, i to u dvojakoj dimenziji. Odnosi se mogu ostvarivati putem uključivanja društvene zajednice u pomoć prilikom realizacije projekata i programa škole, posjeta različitim institucijama ili područjima od značaja za ostvarivanje odgojno - obrazovnih ishoda nastave ili financijskom potporom. Također, drugi vid ostvarivanja odnosa podrazumijeva uključivanje škole (učenika i učitelja) u aktivnosti društvene zajednice kako bi učenici u realnim životnim situacijama primijenili stečene vještine i dali svoj doprinos društvu.

6. PROMJENE U SHVAĆANJU ULOGE RODITELJA I UČITELJA NEKAD I DANAS

Društveni napredak i posljedične kumulativne promjene u odgojno – obrazovnome sustavu rezultirale su i promjenama u odnosima između roditelja i školske ustanove. Gledajući povijesni okvir, utjecaj i angažiranost roditelja u domeni odgoja i obrazovanja vlastite djece unutar školskog sustava bio je minimalan. Štoviše, uloge obitelji i škole u odgoju i obrazovanju djece nisu bile komplementarne, već podijeljene. Dok su roditelji bili zaduženi za odgoj djece, uloga učitelja sastojala se od prenošenja znanja i praćenja učeničkih postignuća. Pritom je naglašena uloga škole kao institucionalnoga podučavatelja.

Takav pristup ukazuje na postojanje dviju institucija, obiteljskog i školskog okvira, te eksplicitno razgraničenje njihovih funkcija i zadaća. Odnos subjekata u takvome dijalogu pretpostavlja ograničene mogućnosti i neuplitanje u sfere djelovanja, roditeljskog odgajanja djeteta s jedne strane i učiteljskog obrazovanja učenika s druge strane. Kako navodi autor (Rosić, 2005), takvo shvaćanje podrazumijevalo je krute oblike suradnje koji su se očitovali u obliku prisustvovanja roditelja roditeljskim sastancima, dolazaka na informativne razgovore ili školske svečanosti. Budući da sve navedene oblike karakterizira relativno pasivna uloga roditelja, zbog nedostatka komunikacijskih relacija suradnja ne može biti održiva.

S razvojem suvremenog i demokratskog društva javlja se potreba za preispitivanjem granica odgojnih sfera, što u konačnici dovodi do redefiniranja uloga roditelja i učitelja u kontekstu odgojnog – obrazovnoga djelovanja (Tavas, Đuranović, 2018). Takav korak podrazumijeva polaženje od osnovnih metodičkih termina koji uključuju procese prenošenja znanja i onih koji su u taj mehanizam uključeni na posredan ili neposredan način. Suvremeni koncept pritom dobiva višedimenzionalno značenje, obuhvaćajući trijadu odnosa dionika odgojno-obrazovnoga procesa. Prema suvremenim se shvaćanjima stoga govori o kontinuiranom djelovanju s ciljem ostvarivanja optimalnoga komunikacijskoga prostora. Ljubetić (2014) ukazuje na potrebu učitelja za kvalitetnijom suradnjom s roditeljima učenika u situacijama kada se pojavljuju određeni problemi u ponašanju, učenju ili generalnome funkcioniranju učenika, čime bi se lakše premostile teškoće u pronalaženju i rješavanju problema.

Maleš (1996) ističe svjesnost učitelja i roditelja o važnosti roditeljske uključenosti u školu navodeći „model korisnika” koji pretpostavlja dijeljenje odgovornosti za dječji razvoj i međusobno uvažavanje. Ti se načini roditeljske uključenosti ostvaruju putem realiziranja radionica i predavanja, uključivanjem roditelja kao suradnika u projektima, nastupanjem roditelja u ulozi gosta-predavača i slično.

Najzorniji prikaz razvoja i unaprjeđenja odnosa između dviju strana daje Feiler (2010) koji razlikuje četiri modela suradnje obiteljske i školske zajednice:

1. *Zaštitnički model* koji pretpostavlja odvojene uloge učitelja i roditelja odjeljuje sfere učiteljskog djelovanja i roditeljskog uplitanja, čime se odgovornost za obrazovanje učenika prebacuje isključivo na učitelje. Na taj način učitelji postaju odgovorni za ishode učenja učenika.
2. *Model otvaranja škole prema obitelji* razmatra dobrobiti roditeljskog uključivanja i doprinosa u obrazovanje djeteta. Pretpostavka je da aktivno sudjelovanje roditelja u obrazovanju djece pridonosi većem školskom uspjehu i pozitivnijim stavovima učenika, a na taj se način ostvaruju ciljevi škole i povećava kvaliteta komunikacije učitelja i roditelja.
3. *Model obogaćivanja kurikuluma* polazi od kurikuluma škole kao osnovnog sadržaja kojega je potrebno oplemenjivati i upotpunjavati. Naglasak je na ostvarivanju kurikuluma koji će odražavati vrijednosti, povijest i kulturu zajednice, uz pomoć roditelja koji će ga svojim znanjima i vještinama proširiti.
4. *Model partnerstva* naposljetku pretpostavlja suradničke odnose roditelja i učitelja, čija interakcija utječe na sve aspekte djelovanja škole, školski uspjeh učenika, ponašajne i disciplinske sastavnice i kvalitetu rada škole.

Naposljetku, autorica (Ljubetić, 2005) zaključuje da se učiteljsko zanimanje značajno promijenilo u odnosu na njegovu prvotnu ulogu. Od suvremenog se učitelja očekuje prepoznavanje i profesionalno odgovaranje na specifične potrebe svih dionika odgojno – obrazovnoga procesa, što uključuje posjedovanje stručnih znanja, ovladavanje međuljudskim vještinama i razumijevanje kultura i običaja šire društvene zajednice, kao i rješavanje problematike pedagoškog rada s roditeljima učenika.

6.1. Obiteljska angažiranost

U kontekstu suvremenih pedagoških paradigmi ukazuje se na termin obiteljske angažiranosti koja postaje općeprihvaćeni izraz za konkretiziranje pojma roditeljskoga sudjelovanja. Kako navode autori (Mapp i Hong, 2010) roditeljska angažiranost nadomješta tradicionalni termin roditeljske uključenosti. Pritom se uključenost određuje u okvirima pasivnog sudioništva, a angažiranost podrazumijeva interakciju, kohezivnost i međusobno uvažavanje. Roditeljski angažman moguće je definirati kao želju i interes roditelja da budu uključeni u školski život djeteta, upoznavajući pritom humane, socijalne i materijalne uvjete institucije škole (McDermott u Ljubetić, 2014).

Kako se škola i obitelj kreću u smjeru kontinuuma, učinjen je pomak iz pozicije pružanja informacija do situacije međusobnoga dijeljenja informacija (Goodall i Montgomery, 2013). Razvoj suradnje između obitelji i škola kako bi se poticao akademski uspjeh ima dugotrajan temelj u istraživanjima i u fokusu je mnogobrojnih obrazovnih programa i politika. Autori (Hill i Taylor, 2004 u Skundrić, 2017) predlažu dimenzije roditeljske uključenosti u školski život djece, kao što su volontiranje, pomaganje u izradi akademskih zadataka kod kuće i prisustvovanje roditeljskim sastancima. Također, utvrdili su da takva uključenost roditelja pozitivno utječe na školska postignuća učenika. U prilog tome govori istraživanje (Grolnick i Slowiaczek, 1994 u Skundrić, 2017), koje je pokazalo da veća uključenost roditelja promovira bolje akademske, jezične i socijalne kompetencije učenika.

6.2. Zajednička odgovornost

Razmatrajući perspektivu odnosa škole i obitelji, autor (njemački autori) navodi tri modela odgovornosti:

- a) odvojene odgovornosti,
- b) dijeljene ili zajedničke odgovornosti i
- c) sekvencijalne odgovornosti obitelji i škole.

Odvojene odgovornosti pretpostavljaju da se uloge i zadaće škole i obitelji kao dviju institucija najpovoljnije ispunjavaju zasebno (Hurrelmann, 1987). Pritom dva odvojena sustava ne djeluju zajedno, već se najbolji potencijal svakog ostvaruje zadržavajući samosvojne standarde unutar okvira djelovanja.

Nadalje, podijeljena odgovornost naglašava suradnju i komplementarnost škole i obitelji, temeljeći je na komunikaciji između institucija. Model pretpostavlja dijeljenje odgovornosti u pogledu socijalizacije i obrazovanja djeteta, vodeći se zajedničkim ciljevima koji se ostvaruju zajedničkim radom (Hurrelmann, 1987).

Posljednja, sekvencijalna odgovornost, obuhvaća kritične faze obiteljskog i školskog doprinosa dječjem razvoju. Pristup je utemeljen na teoriji da su prve godine djetetova života ključne za daljnji uspjeh. Roditeljsko okruženje omogućava usvajanje vještina i formiranje stavova prema učenju, a s uključivanjem u formalni sustav obrazovanja učitelji preuzimaju odgovornost u podučavanju (Hurrelmann, 1987).

7. PRAVA I OBVEZE

7.1. Prava i obveze roditelja

Prema *Zakonu o odgoju i obrazovanju* (Narodne novine, broj 68/18), *roditelj učenika dužan je upisati dijete u osnovnu školu te se brinuti o redovitom pohađanju obveznog dijela programa kao i ostalih oblika odgojno-obrazovnog rada u koje je učenik uključen. Također, roditelj učenika ima pravo i obvezu sudjelovati u njegovom obrazovanju i biti redovito obaviješten o njegovim postignućima.* Iz navedenoga proizlazi da je roditelj dužan brinuti o redovitom obrazovanju djeteta i kontinuirano se informirati o radu, napretku, ali i mogućim problemima djeteta. U slučaju zanemarivanja navedenih stavki, škola je roditelju dužna uputiti pisani poziv za odazivanje na razgovor s razrednikom djeteta i stručnim suradnicima.

Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi člankom 14. nadopunjuje spomenuti zakon i definira prava i obveze roditelja navodeći sljedeće:

- pravo na usmenu i pismenu obavijest o radu, obrazovnim postignućima, uspjehu i vladanju djeteta
- pravo na stručnu podršku prilikom rješavanja odgojno – obrazovnih problema djeteta
- dužnost pomaganja razredniku i ostalim učiteljima djeteta u otklanjanju djetetovih teškoća u nastavi
- dužnost pohađanja informativnih razgovora barem jednom u polugodištu
- pravo na uvid u školsku dokumentaciju djeteta.

Također, *Obiteljskim zakonom* (Narodne novine, br. 103/15, 98/19) propisani su temeljni sadržaji roditeljske skrbi u kojem ulazi i „pravo i dužnost zaštite osobnih prava djeteta na odgoj i obrazovanje”. Također, zakon uređuje dužnost roditelja odazivanju roditeljskim sastancima, informativnim razgovorima ili pozivima odgojno – obrazovne institucije.

7.2. Obveze učitelja

Zakon o odgoju i obrazovanju (NN, br. 68/18) definira odgojno – obrazovni rad učitelja u kontekstu izvođenja nastave, drugih oblika odgojno – obrazovnog rada s učenicima i obavljanja poslova koji proizlaze iz njihove naravi. Na njegove se odredbe nastavlja *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* koji propisuje obveze koje proizlaze iz poslova razrednika.

Spomenute obveze manifestiraju se kroz sljedeće četiri stavke:

- a) obvezu obavještanja roditelja o segmentima važnima za odgoj i obrazovanje učenika na roditeljskim sastancima i održavanja tjednih individualnih informativnih razgovora

- b) obvezu kontaktiranja roditelja i obavještanja stručne službe u slučajevima neopravdanoga neodazivanja roditelja na individualne informativne razgovore ili roditeljske sastanke
- c) obvezu pružanja obavijesti o postignućima i uspjesima učenika na zahtjev roditelja
- d) obvezu obavještanja roditelja i stručne službe o negativnim ocjenama učenika mjesec dana prije završetka polugodišta ili školske godine pisanim putem.

8. OBLICI RADA S RODITELJIMA

U pedagoškoj teoriji navode se brojni oblici rada s roditeljima, a svaki od oblika rada posjeduje posebne odlike koje ga čine specifičnim i tipičnim. Također, sve forme rada sadrže informativnu, dijagnostičku, savjetodavnu i korektivnu ulogu (Rosić, 2005), a moguće ih je podijeliti u individualne ili pojedinačne i skupne oblike rada.

U individualne ili pojedinačne oblike rada najčešće ubrajamo:

- a) individualne informativne razgovore i
- b) pismeno obraćanje roditeljima.

8.1. Individualni informativni razgovori

Individualni informativni razgovori ili „informacije” pretpostavljaju razgovor učitelja i roditelja djeteta u svrhu međusobnog informiranja. Takav način rada omogućava učiteljima da spoznaju uvjete djetetova života u obitelji kako bi bolje razumjeli njegovo ponašanje u razrednoj zajednici. Također, informativni razgovori pružaju roditeljima uvid u rezultate rada, ponašanja djeteta i učiteljeva zapažanja tijekom nastavnog procesa, a Rosić (2005) spominje i dogovor oko odgojnoga djelovanja. „Po svojoj formi

to je tradicionalni oblik rada koji sadržajem treba prilagoditi suvremenom životu problemima roditelja i djece, sa svrhom bolje suradnje obitelji i škole.” (Rosić, 2005:257).

Individualno informiranje najčešće se odvija u odgojno-obrazovnoj ustanovi, međutim, pedagoška literatura (Rosić, Zloković, 2003) definira ostvarivanje osobnih kontakata roditelja i učitelja u roditeljskome domu i putem pismenog informiranja. Unatoč tome, razgovor u školi je jedan od najučestalijih i prihvatljivijih oblika kontakata. Shodno tome, Ciglar (2015) u provedenom istraživanju dolazi do rezultata da je najučestaliji način komuniciranja roditelja s učiteljima u prostoru škole, dakle, direktnim modelom komunikacije. Time dokazujemo su učitelji i dalje skloni prakticiranju osnovnih modaliteta rada, odnosno individualnih kontakata s roditeljima.

8.2. Pismeno obraćanje roditeljima

Pismeno obraćanje roditeljima predstavlja oblik indirektna komunikacije, a uključuje informiranje roditelja o uspjehu ili ponašanju učenika, zapažanja učitelja ili obavještanje o održavanju sastanaka ili drugih oblika suradnje. Pismenim informiranjem učitelj pruža informacije, obavijesti i upute, dok roditelj opravdava izostanke i odgovara na sporna pitanja (Rosić, Zloković, 2003). Budući da je, u konačnici, cilj ovakvoga načina rada rješavanje problema ili razmjena informacija, komunikacija bi se trebala temeljiti na uzajamnom poštovanju i traganju za optimalnim rješenjima.

8.3. Kategorija skupnih oblika rada

Kategorija skupnih oblika rada uključuje sljedeće modele rada:

- a) skupne razgovore ili roditeljske sastanke
- b) dane otvorenih vrata škole
- c) pedagoške radionice i projekte

- d) zajedničke akcije i izlete i
- e) savjetovalište za roditelje.

Među navedenima, najučestaliji su oblik skupnih informiranja roditeljski sastanci. Kao takvi, posjeduju dvije funkcije- opće informativnu i savjetodavnu (Rosić, 2003). Iznimno su djelotvorni oblici rada jer omogućuju da roditelji izmjene svoja iskustva i daju prijedloge za rješavanje postojećih problema, čime se ostvaruje protok pedagoških informacija. Roditeljski sastanci pružaju mogućnost upoznavanja roditelja s modalitetima uključivanja učenika u izvannastavne aktivnosti, dopunsku ili dodatnu nastavu i izborne programe. *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* nalaže da je razrednik dužan informirati roditelje o odredbama Pravilnika na prvome roditeljskome sastanku. Na taj način razrednik upoznaje roditelje s metodama, načinima, postupcima i elementima vrednovanja, te odgojno – obrazovnim okvirima nastave.

Ovakva forma rada omogućava razgovor o problemu ili pitanju koji je od zajedničkog značaja za roditelje razrednog odjela i izmjenu iskustava koja može dovesti do nekih novih spoznaja i poduzimanja efikasnih koraka u rješavanju problema. Važno je istaknuti da formalistički pristup i ne postavljanje konkretnih ciljeva i zadaća dovodi do stvaranja rutinskih dolazaka roditelja (Rosić, 2003) i općenite nezainteresiranosti. Stoga je prilikom pripreme potrebno voditi računa o tematici izlaganja.

Dani otvorenih vrata škole definirani su u terminima posjeta roditelja instituciji škole s mogućnošću ostvarivanja kontakata s djelatnicima školske ustanove i stjecanja uvida u školski rad njihove djece. Počivaju na pretpostavci da je zbog izostanka iskustva roditelja o školskoj klimi i sredini potrebno omogućiti neposredno stjecanje iskustava roditelja o radu i situacijama učenja djece (Rosić, 2003).

Pedagoške radionice su znatno rjeđi oblik rada u pedagoškoj praksi, a kao takve pretpostavljaju vođene tematske aktivnosti učitelja i roditelja na temelju kojih roditelji stječu vještine za daljnji rad s djetetom. Sadržaji radionica se najčešće odnose na oblike komunikacije roditelja i djeteta ili načine uspostavljanja kvalitetnog odnosa. Također, radom na projektima učinkovitije se doprinosi bogaćenju kurikuluma škole. Integriranjem znanja i vještina roditelja i osnaživanjem njihove aktivne uloge mogućnosti ostvarivanja dvosmjerne komunikacije postaju mnogostruke.

Zajedničke akcije ili školski izleti podrazumijevaju oblik rada ili nastave koji uključuje zajednički odlazak i boravak učitelja, roditelja i učenika u mjesto od posebne vrijednosti kako bi se ispunile odgojno – obrazovne zadaće.

8.4. Ostali oblici suradnje

Pored prethodno navedenih, postoje i oblici suradnje koju su rjeđe zastupljeni u odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske, a oni uključuju zajedničke izlete učenika, roditelja i učitelja, rad u ljetnim kampovima (škola u prirodi i škola plivanja) i zajednički odlazak u kazalište, kino ili izložbu.

Suradnja je vrlo bitan element u odnosima škole i roditelja jer ona povećava mogućnosti razvoja i rasta djece u svim elementima. Kada se uspostavi ovakav, odnos tada rezultati ne mogu izostati niti mogu biti upitni.

Sve što se navodi kao suradnja između škole i roditelja prerasta u složeni proces koji je neophodan u obrazovanju djece, te na određeni način daje sliku povezanosti roditelja, djece i škole što se manifestira kvalitetnijim životom. Pri takvim stavovima i odnosima daleko je lakše prolaziti kroz složene situacije i probleme koji se pojavljuju u razvojnem procesu učenika.

9. PREPREKE U USPOSTAVLJANJU KVALITETNIH ODNOSA

Razmatrajući suvremenu pedagošku teoriju, možemo zaključiti da prolazi proces redefiniranja i unaprjeđenja odnosa između obitelji i škole. Međutim, u praksi su još uvijek prisutne prepreke koje otežavaju uspostavu kvalitetnih odnosa.

Liontos (Clarke i sur, 2010 u Ljubetić, 2014) navodi tri kategorije prepreka ili izazova koje se mogu ispriječiti u procesu ostvarivanja kvalitetnih odnosa obitelji i školske ustanove: interpersonalni, logistički i izazovi na razini sustava.

Interpersonalni izazovi vezani su za individualnu osobnost roditelja ili učitelja, a odnose se na percepciju određenih segmenata odgojne i obrazovne djelatnosti. Primjerice,

roditelji mogu iskazivati nezadovoljstvo i primjedbe zbog neadekvatne skrbi za njihovo dijete u školskoj ustanovi, marginaliziranja učenika, nedostatka jasnih uputa ili očekivanja u kontekstu vrednovanja učeničkih znanja. Također, jezične, vjerske i kulturne barijere, strah od kritike i praćenja rada, neuspješnost u omogućavanju uspjeha svim učenicima razrednog odjela ili stereotipi o tipologijama obitelji mogu se pokazati kao barijere u ostvarivanju optimalnih suradničkih odnosa s roditeljima učenika.

Logistički problemi odnose se na vremenska ograničenja objiju strana u odnosu. S jedne strane, roditeljske poslovne obveze, radno vrijeme ili privatne obveze često onemogućavaju usklađivanje rasporeda sa zahtjevima škole. Učitelji se, pak, nalaze u središtu mnogostrukih pritisaka, uzrokovanih administrativnim obvezama, očekivanjima institucije, profesionalnog usavršavanja ili unapređivanja nastavnog procesa (Ljubetić, 2014).

Izazovi na razini sustava ukazuju na nedostatak stručnog usavršavanja učitelja, odnosno prilika za profesionalni razvoj i napredovanje u području stjecanja kompetencija za djelotvornu suradnju s roditeljima (Ljubetić, 2014). Također, Hargreaves (2001 u Ljubetić, 2014) tvrdi da se nedostatak optimalne pripreme manifestira kao zabrinutost, strah i anksioznost učitelja, što naposljetku rezultira doživljavanjem relacije roditelj – učitelj kao dodatnim teretom (Keyes, 2004 u Ljubetić, 2014).

Govoreći u terminima komunikacije, „najčešći izvor sukoba su različita iskrivljena uvjerenja, iskrivljene procjene stvarnosti i različito vrjednovanje, manjak uvida u vlastito ponašanje, nesposobnost upravljanja vlastitim osjećajima i slično” (Matijević, Bilić i Opić, 2016 u Tavas, Đuranović, 2018).

Također, Gabelica-Šupljika (1997 u Škutor, 2014) tvrdi da do problema u suradnji dolazi zbog negativnog stava škole prema roditeljima i sumnje u rješavanje problema zajedničkim pristupom. S druge strane, autorica ističe da se problem uspostavljanja suradnje pronalazi u negativnim stavovima roditelja prema učiteljima. Jasno je da iz takvih stavova mogu proizaći samo sukobi i neželjeni prijepori, dok se srž problema zapravo se nalazi u različitom percipiranju situacija, prebacivanju krivnje ili sumnji u kompetentnost strana.

Pored navedenoga, Kosić (2009) navodi da u pojedinim društvima prevladava tradicionalno shvaćanje uloge roditelja u obrazovanju djeteta koja stvara psihološku barijeru i ograničava njihov angažman roditelja. Smatrajući da je njihova uloga u školovanju djeteta beznačajna, pojavljuje se problem percipiranja vlastitih ideja ili prijedloga neprofesionalnima i nekorisnima. Na taj se način onemogućava potencijali zajednički angažman, što se posljedično odražava na učenikovo poimanje škole i učenja.

10. DOBROBITI I IZAZOVI SUVREMENE SURADNJE

Jedna od bitnih značajki pedagoški učinkovitog odgojno – obrazovnoga sustava je kvalitetna suradnja s roditeljima učenika. Autor definira suradnju u terminima društvene i pedagoške neizbježnosti, čime naglašava da su učenik i dijete jedna osoba koja je pod utjecajem dva odgojna sustava, stoga se i relacije među odgojnim sredinama ostvaruju različitim modelima dvosmjerne komunikacije (Rosić, 2005).

Suvremeno shvaćanje suradničkih odnosa pretpostavlja zajedničko, ravnopravno djelovanje radi postizanja dobrobiti i urednoga razvoja djeteta. Pritom suradnički odnos predstavlja onaj oblik odnosa u kojemu su roditelji i učitelji jednaki, aktivni i odgovorni sudionici (Ljubetić, 2014).

Međutim, takvi odnosi zahtijevaju ulaganje određenog truda kako bi se postigla optimalna razina djelotvornosti. Kako navodi Rosić (2005), jedino zajedničkim zalaganjem učitelja i roditelja i međusobnim pružanjem potpore moguće je realizirati odgojno-obrazovne ciljeve. Kako bi se ti ciljevi ostvarili, potrebno je komunicirati sve čimbenike odgojno-obrazovnoga procesa, neovisno o tome sudjeluju li izravno ili posredno u nastavnom procesu. Shodno tome, Becher (2003 u Kolak, 2006) ističe načela za njihovo uspješno postizanje:

- a) usklađivanje ciljeva, svrhe i aktivnosti suradnje
- b) procjenjivanje mogućnosti učitelja i dostupnost izvora
- c) kreiranje fleksibilnih i kreativnih programa

- d) razgovaranje o očekivanjima, odgovornostima i ulogama i
- e) ustrajno pronalaženje načina za otklanjanje nastalih problema.

Posredstvom modela zajedničkog angažmana promiče se akademski, socijalni i emocionalni razvoj djece (Škutor, 2014). Međutim, ono što je također važno je i pretpostavka da kvalitetna suradnja utječe na kvalitetu odgoja i obrazovanja u školi, stvarajući predispozicije za mijenjanjem i inoviranjem rada škole.

Autorica (Ljubetić, 2007 u Kosić, 2009) zagovara nužnost pedagoškog obrazovanja roditelja kojim bi se omogućilo da oni postanu sukonstruktori suvremenog kurikuluma. Nažalost, pedagoška praksa pokazuje da postoje značajne prepreke u ostvarivanju toga programa, kao što su iskrivljena uvjerenja o ulogama roditelja i učitelja, socijalne prilike, negativna iskustva, roditeljska nepristupačnost i druge.

10.1. Nacionalno istraživanje

Rezultati Nacionalnog istraživanja o roditeljima u zemljama Jugoistočne Europe (Miljević-Riđički, Vizek-Vidvić, 2010) s ciljem utvrđivanja razine uključenosti roditelja u život škola, pokazali su da većina roditelja i dalje podržava tradicionalni oblik uključenosti koji pretpostavlja pasivnu uključenost u obrazovanje djeteta. Međutim, utvrđeno je i da roditelji smatraju kako bi trebali imati mogućnost iskazivanja stavova prilikom donošenja važnih odluka u kontekstu djetetovog obrazovanja, kao što je, primjerice, organizacija školskih događanja, izvannastavne aktivnosti, zdravlje i sigurnosna pitanja ili opterećenost učenika, rješavanje problema nasilja u školi, disciplina i slično. Na temelju istraživanja iznijete su preporuke za poboljšanje kvalitete obrazovanja u kontekstu roditeljske uključenosti u obrazovanje djeteta.

Slijedom toga, potrebno je kontinuirano raditi na uspostavljanju preduvjeta kao što su otvorenost i dostupnost institucije škole, učitelja i stručnih suradnika kako bi se unaprijedili sukonstruktivni oblici rada (Kosić, 2009).

11. UČINKOVITA SURADNJA

11.1. Načela i načini za postizanje učinkovite suradnje

Kako bi se postiglo učinkovito djelovanje na zadovoljstvo obje strane, potrebno je voditi računa o nekoliko elemenata koji moraju biti zadovoljeni, a to su: međusobno povjerenje, obzirnost, osjetljivost i ravnopravnost (Ljubetić, 2014). Autorica Clarke (2010) postojećima dodaje komponente međusobnoga poštovanja, kompetencije i integritet. Ukoliko jedan od elemenata izostaje, utoliko je nemoguće govoriti o dimenziji kvalitetnog odnosa. Rosić (2005) također navodi pretpostavke za ostvarivanje željenih odnosa, među kojima je i učiteljeva sposobnost samoevaluacije vlastitoga rada i postignuća.

Govoreći o djelotvornim ponašanjima, Glasser (Ljubetić, 2014) navodi sedam „skrbnih” navika kojima unaprjeđujemo ljudske odnose, a one su: „slušanje, podržavanje, ohrabrivanje, poštovanje, vjerovanje, prihvaćanje, stalno pregovaranje o onome u čemu se ne slažemo.”. Dakle, osvijesti li se nedjelotvornost nepoželjnih i učinkovitost promišljenih navika u komunikacijskome procesu, proširit će se prostor za dijalog (Ljubetić, 2014).

Rosić (2005) tvrdi da je za povezivanje roditelja i škole potrebno izvijestiti roditelje o mogućnostima njihova doprinosa, prihvaćati ideje i pomoć oko uređenja školskoga okoliša, te omogućiti da sudjeluju u organizaciji i provedbi školskih kulturnih i sportskih događanja, priredbi i slično.

Autori (Rosić, Zloković, 2003) navode i norme specifičnih ponašanja koje uključuju nenametanje stavova i vrijednosti koje neće biti prihvaćene, neustrajanje u zahtjevima koji ne mogu biti izvršeni, izbjegavanje postavljanje neutemeljenih dijagnoza, skromna očekivanja i konzistentnost, profesionalnost, povjerljivost i diskreciju.

12. SUVREMENE TEHNOLOGIJE I OBLICI KOMUNICIRANJA

Mehanizmi funkcioniranja suvremenoga društva obilježeni su naglim i dinamičnim razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije i pripadajućega digitalnoga gospodarstva. Shodno tome, pojavljuje se potreba za učestalijom uporabom informacijskih i komunikacijskih dostignuća i u području obrazovanja.

S razvojem novih dimenzija mrežnih kanala i digitalnih platformi, došlo je do promjena u načinima komuniciranja, stoga možemo govoriti u terminima računalno posredovanoga diskursa. Nove tehnologije omogućuju učiteljima i roditeljima djelotvorne načine komuniciranja i protočnost informacija putem internetskih platformi.

12.1. Mrežna stranica škole

Jedan od suvremenih načina komuniciranja uporabom digitalnih platformi je školska mrežna stranica koja pruža informacije o relevantnim pitanjima i temama iz područja rada škole ili učeničkih projekata. Ovakav vid komunikacije pruža mogućnost informiranja roditelja i učenika o aktualnim novostima i obavijestima vezanima za rad škole, uvida u pedagošku dokumentaciju ustanove ili pregleda projektnih postignuća.

12.2. Viber ili WhatsApp razredna grupa

Viber ili WhatsApp komunikacijske platforme jedne su od posljedica konvergencije medija, čime se pored uobičajenih SMS poruka omogućilo mobilno slanje i primanje sadržaja posredstvom Internetske veze. Ostvarivanje komunikacije između roditelja i učitelja (razrednika) putem oformljenih „razrednih grupa” omogućava izmjenu informacija i rješavanje tekućih pitanja i problema koji se pojavljuju unutar razredne zajednice.

Također, u razdoblju pandemije bolesti COVID-19 organizirano je održavanje nastave na daljinu posredstvom informacijsko-komunikacijske tehnologije, a jedne od glavnih komunikacijskih kanala za prenošenje obavijesti i slanje uputa roditeljima bile su Viber

ili WhatsApp razredne grupe. Na taj se način ostvarivala dvosmjerna komunikacija u kontinuitetu.

12.3. Platforma e-dnevnik

E-dnevnik je mrežna aplikacija namijenjena vođenju razredne knjige u elektroničkom obliku.

Mrežna aplikacija omogućuje jednostavno vođenje evidencije i analizu podataka, te brzi pristup informacijama o nastavi, razredu ili učenicima. Roditeljima je tako omogućeno praćenje učeničke evidencije ocjena, bilježaka i izostanaka, kao i planiranim provjerama znanja ili važnijim datumima.

13. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

13.1. Cilj

Cilj istraživanja bio je ispitati procjene učitelja o načinima suradnje školske ustanove i obiteljske zajednice učenika u razrednoj nastavi i analizirati kvalitetu njihove međusobne interakcije.

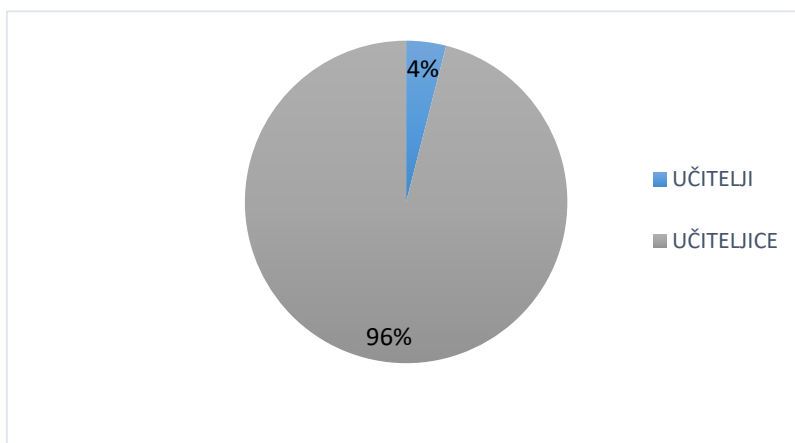
13.2. Problemi

Na temelju cilja postavljeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. Istražiti načine kvalitetne suradnje škole i obitelji.
2. Utvrditi postoji li povezanost između procjene u tvrdnjama vezanima uz suradnju škole i roditelja i godinama radnoga staža učitelja.

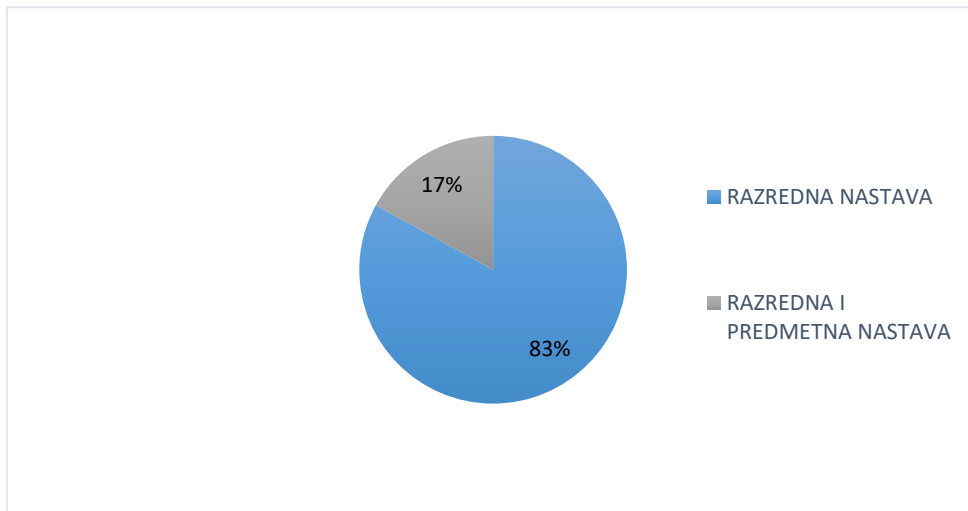
13.3. Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo 102 ispitanika. Od ukupnog broja ispitanih, 4 čine učitelji, a 98 učiteljice (Graf 1).

Graf 1. Uzorak prema spolu ispitanika

Od ukupnog broja ispitanika (N=102), najviše je učitelja zaposleno u razrednoj nastavi (N=85; 83%), dok je manji udio učitelja zaposlenih u razrednoj i predmetnoj nastavi (N=17; 17%) (Graf 2).

Graf 2. Uzorak prema mjestu rada ispitanika

Osam je ispitanika koji imaju najmanje godinu dana rada u struci (N=1; 7.9 %) i jedan ispitanik s 40 godina radnoga staža (N=1; 1.0%).

Tablica 1 prikazuje godine radnoga staža ispitanika. Ukupno je 17 ispitanika koji imaju 5 ili manje godina radnoga staža, 34 ispitanika između 6 i 15 godina, 20 ispitanika između 16 i 25 godina, njih 26 koji imaju između 26 i 35 godina, dok je kod 4 ispitanika prisutan radni staž od više od 36 godina.

Tablica 1. Uzorak prema radnome stažu ispitanika

Staž	Broj	Postotak
do 5 godina	17	16.80%
6 – 15 godina	34	33.70%
16 – 25 godina	20	19.80%
26 – 35 godina	26	25.70%
više od 36 godina	4	4.00%
Ukupno	101	100%

13.4. Instrument i obrada podataka

Za potrebe ovoga istraživanja kreiran je *Anketni upitnik o oblicima suradnje školske ustanove i obiteljske zajednice učenika osnovne škole* za učitelje primarnog obrazovanja. Upitnik se sastojao od demografskih varijabli (spol, mjesto rada-razredna nastava ili razredna i predmetna nastava i radni staž), čestica o stavovima učitelja u području komunikacije i suradnje učitelja i roditelja koja je izražena pomoću Likertove skale od 5 stupnjeva (od 1 = „uopće se ne slažem” do 5 = „u potpunosti se slažem”), pitanja zatvorenog tipa koje iskazuje optimalni oblik suradnje škole i obitelji, te pitanja otvorenog tipa koje pretpostavlja navođenje prijedloga unaprjeđenja suradnje škole i obitelji.

Anketni upitnik je izrađen na temelju provedenoga istraživanja relevantne problematike (Kolak, 2009) koji ispituje stajališta roditelja učenika nižih razreda osnovne škole s obzirom na suradnju s učiteljima i školom.

Cronbach alfa iznosi koeficijent pouzdanosti iznosi 0,69.

13.5. Rezultati i rasprava

Prvim problemskim pitanjem željeli smo ispitati stavove učitelja o temeljnim odrednicama i načinima za postizanje kvalitetne suradnje škole i obitelji. Analizom prikazanih rezultata (Tablica 2) utvrđuje se da ispitanici tvrdu „Smatram da se komunikacijom roditelja i učitelja povećava međusobno razumijevanje.” (M=4,82; SD=0,39) vrednuju najvećom vrijednošću, što ukazuje na činjenicu da komunikaciju percipiraju iznimno važnom u građenju odnosa između roditelja i učitelja.

Tablica 2. Deskriptivni parametri čestica korištenih u instrumentu

	SADRŽAJ ČESTICE	N	MIN	MAX	M	SD
1.	Smatram da se komunikacijom roditelja i učitelja povećava međusobno razumijevanje.	100	4	5	4,82	0,39
2.	Nastojim uspostaviti dvosmjernu komunikaciju s roditeljima.	94	1	5	4,81	0,57
3.	Nastojim uspostaviti otvorenu komunikaciju s roditeljima.	102	1	5	4,8	0,53
4.	Učenici se osjećaju sigurnije ako uoče da roditelji i učitelji surađuju.	101	3	5	4,75	0,46
5.	Smatram da se komunikacijom roditelja i učitelja povećava usklađenost odgojnog djelovanja.	100	1	5	4,63	0,63
6.	Povezanost obitelji i škole jedan je od temeljnih čimbenika kvalitetnog obrazovanja.	102	2	5	4,62	0,6
7.	Asertivna komunikacija između učitelja i roditelja pridonosi stvaranju kvalitetnijih odnosa obitelji i škole.	102	2	5	4,52	0,7

8.	Ako je roditelj uključen u učenikove školske obveze, učenik postiže bolji uspjeh.	102	1	5	4,51	0,78
9.	Roditelje odmah kontaktiram kada se pojave problemi u ponašanju učenika.	102	2	5	4,5	0,71
10.	Nastojim uvažavati mišljenja roditelja.	100	2	5	4,44	0,57
11.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem telefonskih razgovora.	97	1	5	4,28	0,91
12.	Roditelje odmah kontaktiram kada se pojave problemi u učenju kod učenika.	99	2	5	4,27	0,82
13.	Nastojim uvažavati primjedbe roditelja.	102	2	5	4,23	0,63
14.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem SMS poruka.	97	1	5	4,09	1,1
15.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem oformljene <i>Viber</i> grupe.	101	1	5	3,97	1,52
16.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem elektroničke pošte.	100	1	5	3,91	1,11
17.	Uvođenjem e-dnevnika došlo je do slabije komunikacije s roditeljima.	100	1	5	3,12	1,17
18.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem oformljene <i>WhatsApp</i> grupe.	102	1	5	2,58	1,62
19.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem društvenih mreža.	101	1	5	2,45	1,54

Također, utvrđuje se da ispitanici u tvrdnjama „*Nastojim uspostaviti dvosmjernu komunikaciju s roditeljima.*” (M=4,81; SD=0,57) i „*Nastojim uspostaviti otvorenu komunikaciju s roditeljima.*” (M=4,8; SD=0,53) iskazuju visoko slaganje, što sugerira da dijaloške i interpersonalne dimenzije komunikacije procjenjuju iznimno važnim odrednicama.

Naposlijetku, pokazano je da ispitanici tvrdnju „*Učenici se osjećaju sigurnije ako uoče da roditelji i učitelji surađuju.*” (M=4,75; SD=0,76) procjenjuju u velikoj mjeri. Rezultati ove čestice nisu potvrdili rezultate čestice iz relevantnog istraživanja koje procjenjuje stavove roditelja (Kolak) „*Učenici se ne osjećaju sigurnije ako primijete da roditelji i učitelj surađuju.*” (M=3,24; SD=1,23). Naime, uspoređivanjem rezultata nailazimo na velika odstupanja u stavovima. Pokazuje se da učitelji u znatno većoj mjeri procjenjuju utjecaj suradnje roditelja i učitelja na osjećaj sigurnosti učenika nego što to čine roditelji. Razlozi takvoga shvaćanja mogu se interpretirati na način da učitelji unutar razredne zajednice mogu detektirati određena ponašanja učenika koja ukazuju na problem sigurnosti i vlastite vrijednosti. Naime, budući da učenici roditelje i učitelje percipiraju podjednako važnim osobama u njihovom životu, izostanak ili nedostatna kvaliteta suradnje može rezultirati stvaranjem raskoraka u učeničkom poimanju toga odnosa.

Ispitanici u tvrdnji „*Smatram da se komunikacijom roditelja i učitelja povećava usklađenost odgojnog djelovanja.*” također iskazuju relativno veliko slaganje (M=4,63; SD=0,63). Uspoređujući ove rezultate s rezultatima istraživanja provedenog s ciljem ispitivanja stajališta roditelja o spremnosti na suradnju (Kolak, 2009), uočavamo da su ispitanici u tvrdnji „*Suradnjom roditelja i učitelja ne povećava se usklađenost odgojnog djelovanja.*” iskazali izrazito neslaganje (M=1,77; SD=1,32), što zbog negativne polarizacije skale našega istraživanja dovodi čestice oba istraživanja u neutralan omjer. Shodno tome, zaključujemo da i roditelji komunikaciju, ali i suradnju, prepoznaju kao nužne uporišne točke za odgoj i obrazovanje njihovoga djeteta.

Među tvrdnjama u kojima je izraženo osrednje slaganje ističemo sljedeću: „*Uvođenjem e-dnevnika došlo je do slabije komunikacije s roditeljima.*” (M=3,12; SD=1,17). Pokazalo se da se ispitanici, unatoč prevladavajućem mišljenju da se uvođenje e-dnevnika nepovoljno odrazilo na komunikacijske aspekte odnosa roditelja i učitelja, ne

procjenjuju uporabu e-dnevnika nepovoljnom za ostvarivanje komunikacije između roditelja i učitelja.

Istraživanje provedeno s ciljem ispitivanja stavova roditelja o korištenju sustava e-dnevnika u višim razredima osnovne škole (Grabar, 2018) pokazalo je da rezultati utvrđivanja učestalosti korištenja aplikacije i odlazaka roditelja u školu na individualne informativne razgovore Pearsonovim koeficijentom korelacije potvrđuju slabu negativnu povezanost ($r=-0,23$; $p<0,01$), odnosno situaciju da učestala uporaba e-dnevnika alata rezultira rjeđim odlascima roditelja na informativne razgovore. Usporedbom rezultata možemo zaključiti da se u nižim razredima osnovne škole komunikacija između roditelja i učitelja odvija na zadovoljavajući način. Učitelji procjenjuju da, unatoč mogućnostima koje nudi sustav e-dnevnika, komunikacijska komponenta odnosa s roditeljima nije izgubila značaj. S druge strane, u prosjeku veći broj roditelja (55,63%) učenika viših razreda procjenjuje odlaske na informativne razgovore u manjoj mjeri nakon uvođenja sustava e-dnevnika, uz obrazloženje da je putem sustava omogućen pristup većini potrebnih informacija.

Naposljetku, na manifestnom planu izdvajamo čestice u kojima je slaganje manje od 3,00:

- osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem oformljene WhatsApp grupe ($M=2,58$; $SD=1,62$)
- osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem društvenih mreža ($M=2,45$; $SD=1,54$).

Dakle, utvrđeno je da su WhatsApp platforma i društvene mreže izuzetno rijetko korišteni komunikacijski mediji u ostvarivanju kontakata.

S obzirom na drugi istraživački problem, povezanost procjena u tvrdnjama vezanima uz suradnju škole i roditelja i godinama radnog staža učitelja provjerena je izračunom Pearsonovog koeficijenta korelacije (r), te nije pronađena statistički značajna povezanost ($r = 0.343$; $p = 0,002$; $p < 0,01$). Utvrđena je pozitivna slaba korelacija koja dokazuje da učitelji bolje procjenjuju postupke i načine suradnje škole i obitelji s obzirom na dulji radni staž u nastavi. Mogući razlozi takvih rezultata mogu se objasniti radnim iskustvom učitelja tijekom kojega stječu komunikacijske vještine i spoznaje za uspostavljanje i održavanje kvalitetnih odnosa s roditeljima učenika.

Analiza rezultata dobivenih na temelju pitanja zatvorenog tipa koja iskazuju optimalni oblik suradnje škole i obitelji pokazuje da ispitanici u najvećoj mjeri procjenjuju radionice za roditelje (33%) i organizirane društvene aktivnosti (21%) kao oblike suradnje koji utječu na uspostavljanje kvalitetnog odnosa između institucije škole i obitelji učenika

Naposljetku, analiza rezultata pitanja otvorenog tipa koja podrazumijevaju navođenje prijedloga unaprjeđenja suradnje škole i obitelji pokazuje da ispitanici uočavaju problematiku nedostatnoga zajedničkoga djelovanja učitelja i roditelja, stoga predlažu organizirana druženja roditelja, učenika i učitelja u kojima bi svi sudionici bili uključeni u zajedničke igre, aktivnosti i radionice, zatim radne i ekološke akcije u školi, uključivanje roditelja u projekte škole i sportska događanja.

Nastavno na Bronfenbrennerov model ekoloških sustava, za interpretaciju rezultata našega istraživanja najznačajnija je razina mezosustava koja predstavlja vezu između odnosa obitelji i škole. Budući da mezosustav podrazumijeva komplementarnost uloga unutar samoga mehanizma, analiza dobivenih rezultata istraživanja pokazuje da je potrebno kontinuirano raditi na unapređivanju i stvaranju veza između samih mikrosustava kako bi se osigurala protočnost razmjene informacija između članova i zajedničko odlučivanje o važnim aspektima učenikova školovanja.

14. ZAKLJUČAK

U cilju ostvarenja kvalitetnih suradničkih odnosa s roditeljima, potrebno je razmotriti nekoliko važnih segmenata od kojih možemo polaziti prilikom uspostavljanja dvosmjerne komunikacije, a jedan od takvih je činjenica da roditelji i škola nisu konfrontirane strane. Budući da dijele zajednički interes, dobrobit učenika ili djeteta, i škola i obitelj jedni su od čimbenika procesa odgoja i obrazovanja, čiji se ciljevi mogu ostvariti isključivo zajedničkim zalaganjem i međusobnim pomaganjem.

Postavlja se pitanje zašto se, unatoč rezultatima istraživanja koji pokazuju visoki interes roditelja za sve oblike suradnje sa školom, ali i činjenicom da je izuzetno važno da se roditelje uključuje u proces unapređenja odgojno-obrazovnog procesa, suradnja još uvijek odvija na tradicionalan način. Prema pedagoškoj literaturi, suradnja se opisuje kao društvena i pedagoška neophodnost, stoga bi se daljnji razvoj iste svakako trebao kretati u smjeru istraživanja mogućih načina povezivanja i kvalitetnih modaliteta rada na dobrobit svih sudionika procesa, učenika, roditelja i učitelja. Potrebno je, dakle, analizirati potencijalne zapreke i učiniti pomak do formiranja pozicije roditelja i učitelja suradnika i sukonstruktora suvremenog kurikuluma.

15. LITERATURA

- Albright, M.I., Weissberg, R. P. (2010). *School-family partnerships to promote social and emotional learning*. Christenson, S.L., Rechly, A.L. (ed). Handbook of school – family partnership, Taylor & Francis, 246-265.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press.
- Clarke, B. L., Sheridan, S.M., Woods, K.E. (2010). *Elements of healthy family school relationship*. Christenson, S.L., Rechly, A.L. (ed). Handbook of school – family partnership, Taylor & Francis, 61-79.
- Domović, V. (2004). *Školsko ozračje i učinkovitost škole*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Dunst, C. J., Trivette, C. M. (2010). *Family-centered helpgiving practices, parent-professional partnership, and parent, family, and child outcomes*. Christenson, S.L., Rechly, A.L. (ed). Handbook of school – family partnership, Taylor & Francis, 362-379.
- Epstein, J. L. (1986). *Parents' Reactions to Teacher Practices of Parent Involvement*. The Elementary School Journal. Vol. 86, No. 3 (Jan., 1986), pp. 277-294. The University of Chicago Press.
- Feiler, A. (2010). *Engaging 'Hard to Reach' Parents: Teacher Parent Collaboration to Promote Children's Learning*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Gabelica Šupljika, M. (1997). *Stavovi odgojitelja koji obeshrabruju suradnju i potporu*. U: M. Milanović (ur.) Pomožimo im rasti : priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja (str. 31-40). Zagreb: Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Hrvatske i UNICEF.
- Goodall Janet & Caroline Montgomery (2014). *Parental involvement to parental engagement: a continuum*. Educational Review, 66:4, 399-410
- Gordon, I. J. (1979). *The effects of parent involvement on schooling. Partners: Parents and Schools*. Washington D.C. Association for Supervision and Curriculum Development 4-25.

- Grabar, I. (2018). *Stavovi roditelja i učenika o korištenju sustava e-Dnevnik u osnovnom obrazovanju*. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet. Odsjek za učiteljske studije.
- Grolnick, W. S., Slowiaczek, M. L. (1994.) *Parents' Involvement in Children's Schooling: A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model*. *Child Development*, 65 (1); 237-252.
- Hargreaves, A. (2001). *Emotional geographies of teaching*. *Teacher College Record*. 103(6), 1056-1080.
- Hill, N. E., Taylor, L. C. (2004.) *Parental School Involvement and Children's Academic Achievement. Pragmatics and Issues*. *American Psychological Society*, 13 (4); 161-164.
- Hurrelmann, K., Kaufmann, F. X., Lösel, F. (1987). *Social Intervention. Potential and Constraints*. Berlin. New York: Walter de Gruyter.
- Jones, J. J., Ignelzi, S. C. (2000). *Partnerstvo vrtića, škole i obitelji*. New York: Open Society Institut & Udruga roditelja Step by step.
- Katz, L. G., McClellan, D. E. (1997). *Research into practice series. Fostering children's social competence: The teacher's role*. National Association for the Education of Young Children.
- Keyes, C.R. (2004). *Parent-Teacher partnership: A theoretical approach for teachers*. *Issues in Early Childhood Education: Curriculum, Teacher Education and Dissemination of Information*, 107-118.
- Kodele, T. (2011). *Partnerstvo med domom in šolo - mit ali resnica?* Magistrsko delo. PEF - Pedagoška fakulteta.
- Kolak, A. (2006). Suradnja roditelja i škole. *Pedagogijska istraživanja*, 3 (2), 123 - 140 (2006).
- Kordić, Lj. (2008). *Osvajanje slobode*. Novi Sad: Cenzura.
- Kosić, A. (2009). *Roditelji i nastavnici – partneri u unapređivanju odgojno-obrazovnog procesa u osnovnoj školi*. Stručni rad. *Život i škola*, br. 22 (2/2009.).

- Koštić, I. (2017). *Psihosocijalni razvoj djece prema Eriksonu*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
- Ljubetić, M. (2014) *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
- Maleš, D. (1996). *Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole*. Društvena istraživanja, 5:1(21), 75 – 89.
- Matijević, M., Bilić, V., Opić, S. (2016). *Pedagogija za učitelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
- Mapp, K. L., Hong, S. (2010). Debunking the myth of the hard to reach parent. U: S.L. Christenson, A.L. Reschly (ur.), *Handbook of School-Family Partnerships* (str.345-361). New York: Routledge.
- McDermot, D. (2008). *Developing Caring Relationship Among Parents, Children, Schools, and Communities*. Sage Publications, Inc.
- Miljević-Riđički. R, Vizek–Vidović, V, Pahić, T. (2010). *Nacionalno istraživanje o roditeljima u zemljama Jugoistočne Europe. Uključenost roditelja u život škole. Kratki izvještaj i preporuke za Hrvatsku*. Zagreb: Mreža centara za obrazovne politike.
- Narodne novine (2020). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Zagreb: Narodne novine d.d., 68/18.
- Petz, B. (1992). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta.
- Reardon K.K. (1998). *Interpersonalna komunikacija: gdje se misli susreću*. Zagreb: Alinea.
- Rečić, M. (2006). *Kako mogu surađivati sa školom*. Đakovo: Tempo.
- Resman, M. (1992). *Partnerstvo med šolo in domom*. *Sodobna pedagogika*, 3-4, 135 – 145.
- Rosić, V. (2005). *Odgoj, obitelj, škola. Mala enciklopedija odgoja*. Rijeka: Žagar.
- Rosić, V., Zloković, J. (2003). *Modeli suradnje obitelji i škole*. Đakovo: Tempo.

- Seeley, D., S. (1981). *Education Through Partnership: Mediating Structures and Education*. American Enterprise Institute for Public Policy Research.
- Skundrić, S. (2017). *Uključenost roditelja u školski život djece*. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci. Filozofski fakultet u Rijeci. Odsjek za pedagogiju.
- Skupnjak, D. (2012). *Teorija razvoja i učenja L. Vygotskog, U. Bronfenbrennera i R. Feuersteina kroz prikaz slučaja*. Stručni rad. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, Vol. LVIII No. 28, 2012.
- Škutor, M. (2014). *Partnerstvo škole i obitelji – temelj dječjeg uspjeha*. Pregledni članak. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 155 (3) 209 - 222 (2014).
- Tatković, N., Diković, M., Tatković, S. (2016). *Pedagoško psihološki aspekti komunikacije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
- Tavas, D., Đuranović, M. (2018). *Suradnja roditelja i učitelja nekad i danas*. Pregledni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
- Valjan-Vukić, V. (2009). *Obitelj i škola – temeljni čimbenici socijalizacije*. Stručni rad. *Magistra ladertina*, Vol. 4 No. 1, 2009.

Mrežne stranice:

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2015.). *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi.*, Dostupno na: https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelji/Pravilnik_o_nacinima_postupcima_i_elementima_vrednovanja_ucenika_u_osnovnoj_i_srednjoj_skoli_Narodne_novine_broj_112-10.pdf [Pristupljeno: 10. kolovoza 2020.]
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske (2020.). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.*, Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> [Pristupljeno: 10. kolovoza 2020.]

- Predrasuda. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020., Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50076> [Pristupljeno: 20. kolovoza 2020.]
- Urie Bronfenbrenner. (2016). *Encyclopædia Britannica, Inc.*, Dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Urie-Bronfenbrenner> [Pristupljeno: 15. srpnja 2020.]
- Narodne novine. (2015). Obiteljski zakon, NN 103/2015-1992 (2015). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_09_103_1992.html [Pristupljeno: 17. svibnja 2020.]

Molimo Vas da iznesete svoje stavove o sljedećim tvrdnjama. Stav iskazujete upisivanjem znaka „x“ u odgovarajuće polje:

	Tvrdnje	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Nemam utvrđen stav	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
1.	Nastojim uspostaviti otvorenu komunikaciju s roditeljima.					
2.	Nastojim uspostaviti dvosmjernu komunikaciju s roditeljima.					
3.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem elektronske pošte.					
4.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem SMS poruka.					
5.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem telefonskih razgovora.					
6.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem društvenih mreža.					
7.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem oformljene <i>Viber</i> grupe.					
8.	Osim redovnih roditeljskih sastanaka i informativnih razgovora, s roditeljima ostvarujem kontakte i putem oformljene <i>WhatsApp</i> grupe.					
9.	Roditelje odmah kontaktiram kada se pojave problemi u učenju kod učenika.					
10.	Roditelje odmah kontaktiram kada se pojave problemi u ponašanju učenika.					
11.	Nastojim uvažavati mišljenja roditelja.					

12.	Nastojim uvažavati primjedbe roditelja.					
13.	Mislim da se komunikacijom roditelja i učitelja povećava međusobno razumijevanje.					
14.	Mislim da se komunikacijom roditelja i učitelja povećava usklađenost odgojnog djelovanja.					
15.	Asertivna komunikacija između učitelja i roditelja pridonosi stvaraju kvalitetnijih odnosa obitelji i škole.					
16.	Uvođenjem e-dnevnika došlo je do slabije komunikacije s roditeljima.					
17.	Ako je roditelj uključen u učenikove školske obveze, učenik postiže bolji uspjeh.					
18.	Povezanost obitelji i škole jedan je od temeljnih čimbenika kvalitetnog obrazovanja.					
19.	Učenici se osjećaju sigurnije ako uoče da roditelji i učitelji surađuju.					

20. Zaokružite jedan način koji je za Vas na prvom mjestu po kvaliteti suradnje škole i obitelji:

- a) dani otvorenih vrata
- b) zajednički izleti
- c) radionice za roditelje
- d) volonterske aktivnosti
- e) organizirane sportske aktivnosti
- f) organizirane društvene aktivnosti
- g) organizirane kulturne aktivnosti u školi
- h) nešto drugo što nije ovdje navedeno: _____

21. Navedite prijedloge unaprjeđenja suradnje škole i obitelji.

17. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFOVA

POPIS SLIKA

Slika 1. Bronfenbrennerov model ekoloških sustava

Slika 2. Model preklapanja sfera

POPIS TABLICA

Tablica 1. Uzorak prema radnome stažu ispitanika

Tablica 2. Deskriptivni parametri čestica korištenih u instrumentu

POPIS GRAFOVA

Graf 1. Uzorak prema spolu ispitanika

Graf 2. Uzorak prema mjestu rada ispitanika

SAŽETAK

U teorijskom dijelu iznesene su relevantne pedagoške spoznaje i pretpostavke o paradigmi suradnje između dvaju odgojnih fenomena, škole i obitelji. Rastumačeno je pojmovno razgraničenje dvaju srodnih pojmova, suradnje i partnerstva, u kontekstu suvremenih pedagoških koncepata. Također, prikazan je teorem ekoloških sustava kao okolinskih čimbenika i model sfera utjecaja od kojih je potrebno polaziti prilikom proučavanja fenomena dječjega razvoja. Također, rad propituje komplementarnost uloga obitelji i škole u obrazovanju djeteta, polazeći od promjena u shvaćanju uloga dvaju institucionalnih sustava. U konačnici, rad utvrđuje postojeće načine suradnje, potkrepljujući njihovo uporište u zakonskim regulativama i pravilnicima Ministarstva znanosti i obrazovanja. Naposljetku su iznesene dobrobiti ostvarivanja suradničkih odnosa između obiteljske i školske zajednice, kao i preporuke za njihovo ostvarivanje.

Empirijski dio rada analizira rezultate istraživanja ispitivanja procjena učitelja o načinima suradnje i kvaliteti interakcije školske ustanove i obiteljske zajednice učenika u razrednoj nastavi. Problematika istraživanja odnosi se na istraživanje i utvrđivanje postojećih načine kvalitetne suradnje škole i obitelji i utvrđivanja povezanosti između procjene u tvrdnjama vezanima uz suradnju škole i roditelja i godinama radnoga staža učitelja. Rezultati istraživanja uspoređeni su s nekolicinom provedenih istraživanja relevantne tematike, a konačne vrijednosti ukazuju na činjenicu da je suradnja percipirana kao jedna od temeljnih pretpostavki ostvarivanja usklađenog odgojnog djelovanja. Također, pokazano je da učitelji s duljim radnim stažom u odgojno-obrazovnom radu bolje procjenjuju postupke i načine suradnje škole i obitelji. Utvrđeno je da se suradnja između ispitanika i roditelja učenika odvija na zadovoljavajući način, a kao optimalni oblici suradnje navedene su radionice za roditelje i organizirane društvene aktivnosti.

Ključne riječi: suradnja, škola, obitelj

SUMMARY

The theoretical part of paper presents relevant pedagogical knowledge and assumptions about the paradigm of cooperation between two educational phenomena, school and family. The conceptual demarcation of two related concepts, cooperation and partnership, in the context of contemporary pedagogical concepts is being explained. Also, the theorem of ecological systems as environmental factors and the model of spheres of influence from which it is necessary to start when studying the phenomenon of child development is being provided. Also, the paper questions the complementarity of the roles of family and school in child education, starting from changes in understanding the roles of the two institutional systems. Ultimately, the paper identifies existing types of cooperation, supporting their foothold in the law regulations and policies of the Ministry of Science and Education. Finally, the benefits of establishing cooperative relations between the family and school community were presented, as well as recommendations for their realization.

The empirical part of the paper analyzes the results of research on teachers' assessments of ways of cooperation and the quality of interaction between the school institution and the family community of students in the classroom. The research problem refers to exploring and determining the existing ways of quality cooperation between school and family and determining the connection between the assessment in the statements related to the cooperation between school and parents and the years of work experience of teachers. The results of the research have been compared with several researches of relevant topics, and the final values indicate the fact that cooperation is perceived as one of the basic preconditions for achieving harmonized educational work. Also, it has been shown that teachers with longer work experience in education assess better the procedures and ways of cooperation between school and family. It was determined that the cooperation between the respondents and parents of the students takes place in a satisfactory manner, while workshops for parents and organized social activities are listed as the optimal forms of cooperation.

Key words: cooperation, school, family